

Herdenkingsdienst 21 nov. 2021 DG Arnhem

Pianist Bas Wuite, voorganger Aly Meijer

Welkom (collecte aan het einde van de dienst bij de uitgang)

Openen van de Bijbel en aansteken van de Paaskaars

God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis. (1 Johannes 1:5)

Zingen: Lied 247 Blijf mij nabij, wanneer het duister daalt 1, 2

Bemoediging en Groet

Blijf ons ook nabij, o God, wanneer het einde nadert
en nu wij dierbaren hun einde hebben zien naderen.
Wij zijn hier vandaag samengekomen
om degenen die ons het afgelopen jaar ontvallen zijn, te gedenken
En wij doen dat in het vertrouwen
dat Onze hulp komt van die Ene bron van leven
die hemel en aarde steeds opnieuw weer maakt
die trouw houdt in eeuwigheid
en niet laat varen het werk dat haar hand begonnen is.

Genade zij ons en vrede
van God, die ons nabij is
als een Vader, als een Moeder
en van Jezus Christus de Zoon
die in ons midden wil zijn door de Heilige Geest.
Amen

Zingen: Lied 247 Blijf mij nabij, wanneer het duister daalt 3

Laten wij nu samen stil worden en ons hart openen.
Eeuwige, Bron van al wat leeft,
samengekomen, deze morgen,
bidden wij om nabijheid, om vrede en verdieping,

bidden wij dat ons onrustige hart tot rust mag komen,
dat we een bodem vinden waarop wij kunnen staan en samenleven.

Ene Bron van al wat is,
wilt U in dit uur van luisteren, bidden en zingen
ons omringen met Uw Heilige Geest,
wilt U de volheid, de kracht en de diepte zijn,
van de woorden die wij spreken en zingen
en van de rituelen die wij hier voltrekken,
zodat wij sterker en wijzer dan eerder,
kunnen omgaan met verlieservaringen.
Geef dat wij deze ervaringen,
ook zo nu en dan los kunnen laten
en ook dat wij ze niet alléén hoeven dragen.

Goede God, Eeuwig aanwezige,
Bron van waaruit alles ontspringt,
U bent de alpha en de omega, ons begin en einde
waar nieuw leven uit geboren wordt en gestorven leven in wordt opgenomen.
Vanuit het vertrouwen dat wij Uw kinderen zijn,
dat wij met U verbonden zijn in leven en dood,
vragen wij U om rust en troost in onze sterfelijkheid,
in ons verdriet rondom de namen van onze dierbaren,
die hier straks genoemd zullen worden,
hoorbaar en in stilte.

Ga met ons mee op onze levensreis,
zo vragen wij U,
en vertrouw op de kracht van Jezus Christus,
zo zeggen wij tegen onszelf,
op Hem,
die als een baken, een boegbeeld zijn sporen op aarde trok,
als een mens van wie wij leren, hoe mens te zijn en te mogen worden.
Amen.

**Laten wij zingen Psalm 107: Gods goedheid houdt ons staande,
coupletten 1, 2, 12 en 20**

Inleiding op de dienst / lezingen

Vandaag houden wij de jaarlijkse herdenkingsdienst, ook wel eeuwigheidszondag genoemd.

In protestantse kringen gedenkt men tijdens deze zondag de leden en vrienden die in het afgelopen kerkelijk jaar overleden zijn. De katholieken doen dit op Allerzielen, begin november.

Toch bepaalt Eeuwigheidszondag ons niet alleen bij de dood, maar ook bij een nieuw begin, nl. de geboorte van Christus, waar we naar toe leven in de adventperiode, de periode van het in verwachting zijn. Deze periode volgt direct op eeuwigheidszondag.

Op eeuwigheidszondag wordt als het ware de overstap van de dood, naar het leven gemaakt.

Wij noemen vandaag de namen van de dierbaren, die in het afgelopen jaar zijn overleden.

Ook de namen van andere geliefden zingen ons daarbij door het hoofd.

Het leven zou je kunnen zien als een reis over soms woelige zeeën, zoals we net zongen in psalm 107. Een reis die soms tussen orkanen door gaat, een reis over zeeën van tijd, over hoge bergen en door diepe dalen, een reis van vallen en van opstaan, door woestijnen en wildernis, waarin wij ons leven lang zoeken naar liefde en houvast. Houvast zoeken wij ook in het Woord dat ons betekenis geeft.

Daarom lezen wij uit Bijbel, uit het eerste testament:

uit het boek Prediker, Hoofdstuk 3: verzen 1 t/m 15:

3 1 Voor alles wat gebeurt is er een uur,
een tijd voor alles wat er is onder de hemel.

2 Er is een tijd om geboren te worden
en een tijd om te sterven,
een tijd om te planten
en een tijd om te rooien.

3 Er is een tijd om te doden
en een tijd om te helen,

een tijd om af te breken
en een tijd om op te bouwen.

4 Er is een tijd om te huilen
en een tijd om te lachen,
een tijd om te rouwen
en een tijd om te dansen.

5 Er is een tijd om te beminnen
en een tijd om zich te onthouden,
een tijd om te omhelzen
en een tijd om af te weren.

6 Er is een tijd om te zoeken
en een tijd om te verliezen,
een tijd om te bewaren
en een tijd om weg te gooien.

7 Er is een tijd om te scheuren
en een tijd om te herstellen,
een tijd om te zwijgen
en een tijd om te spreken.

8 Er is een tijd om lief te hebben
en een tijd om te haten.

Er is een tijd voor oorlog
en er is een tijd voor vrede.

9 Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij met zijn gezwoeg tot stand brengt?

10 Ik heb gezien dat het een kwelling is, die hem door God wordt opgelegd.

11 God heeft alles wat er is de goede plaats in de tijd gegeven, en ook heeft Hij de mens inzicht in de tijd gegeven. Toch kan de mens het werk van God niet van begin tot eind doorgronden.

12 Ik heb vastgesteld dat voor de mens niets goeds is weggelegd, behalve vrolijk te zijn en van het leven te genieten.

13 Want wanneer hij zich aan eten en drinken tegoed doet en geniet van al het goede dat hij moeizaam heeft verworven, is dat een geschenk van God.

14 Alles wat God doet, zo heb ik vastgesteld, doet Hij voor altijd. Daar is niets aan toe te voegen, daar is niets van af te doen. God doet het zo, opdat de mens ontzag voor Hem heeft.

15 Wat er is, was er al lang; wat zal komen, is er altijd al geweest. God haalt wat voorbij is, altijd weer terug.

Ter reflectie op deze tekst zingen we:

Lied 845 Tijd van vloek en tijd van zegen, coupletten 1, 2, 3.

Uit het tweede testament lezen we uit

De eerste brief van Johannes hoofdstuk 1: de eerste vijf verzen

1

1 Wat er was vanaf het begin, wat wij gehoord hebben, wat wij met eigen ogen gezien en aanschouwd hebben, wat onze handen hebben aangeraakt, dat verkondigen wij: het Woord dat leven is.

2 Het leven is verschenen, wij hebben het gezien en getuigen ervan, we verkondigen u het eeuwige leven, dat bij de Vader was en aan ons verschenen is.

3 Wat wij gezien en gehoord hebben, verkondigen we ook aan u, opdat ook u met ons verbonden bent. En verbonden zijn met ons, is verbonden zijn met de Vader en met zijn Zoon Jezus Christus.

4 We schrijven u deze brief om onze vreugde volkomen te maken.

5 Dit is wat wij Hem hebben horen verkondigen en wat we u verkondigen: God is licht, er is in Hem geen spoor van duisternis.

Als antwoord op deze tekst nodig ik u uit om te zingen: Lied 283

In de veelheid van geluiden, het hele lied.

Overweging:

Gemeente, broeders en zusters, vrienden, familieleden en gasten:

De dienst van vandaag staat geheel in het teken van herinneren. In onze gedachten zijn de dierbaren, die zijn gestorven weer even heel expliciet aanwezig.

Welbewust laten we eveneens onze gedachten uitgaan naar anderen die we zijn kwijtgeraakt, het afgelopen jaar, of al langer geleden. Misschien al wel veel langer geleden.

In de kerk hoort deze zondag bij het einde van het kerkelijk jaar. Ons kerkelijk jaar begint over een week weer met Advent, wat wil zeggen, we beginnen met verwachting, met hoop en geboorte.

Dit jaar eindigt dus níet zonder hoop, zonder verwachting, maar wel in de wetenschap dat een aantal mensen, die ons op deze levenstocht hebben begeleid, er nu niet meer is. Uit het leven, uit óns leven.

Hoe groot dat verlies kan zijn, dat hoef ik u waarschijnlijk niet te vertellen. Iedereen hier aanwezig weet daarover mee te praten.

Er zijn mensen die afscheid moesten nemen, korter of al langer geleden, van een vader of moeder, er zijn er die afscheid namen van een levenspartner, een broer of zus, een oom of tante. En er zijn er die ooit, of misschien recent, een kind verloren.

Ook zijn er velen, die vaker dan hun lief was de gang naar een uitvaartcentrum moesten maken, voor een goede vriend of vriendin, of een gewaardeerde collega.

We zijn geschokt en verbijsterd en we staan misschien ook stil bij onze eigen kwetsbaarheid en breekbaarheid en bij het ongelukkige gegeven dat niets in ons bestaan, bestendig is op termijn.

Na de verbijstering van het moment, is er nu, of vaak pas na een hele tijd daarna, ook ruimte voor andere gevoelens. Maar de ervaring van verlies is er niet minder om.

De onvermijdelijkheid van het verlies is nauwelijks een troost.

Het Bijbelboek Prediker doet wel een poging: hij geeft een lange opsomming van alles waarmee het leven zich kan vullen, en voor elk van die dingen is er een tijd. Een tijdstip of een periode.

Vrolijke en moeilijke tijden, actieve en rustige, tijden waarin je vooruitziet naar wat komen gaat, en tijden om daarop terug te kijken. En ja, zoals er een tijd is,

waarop je het aardse bestaan betreedt, er ook een tijd is om afscheid te nemen en te sterven.

Dat is vanzelfsprekend en goed, zo is het leven nu eenmaal ingericht. Toch klinkt er in de woorden van Prediker door, dat hij daar niet echt blij van wordt. Hij zoekt naar wat zin geeft in het leven.

Veel Bijbelteksten gaan over dood en leven. Ze spreken niet allemaal op dezelfde manier. De ene tekst belicht het vanuit het ene perspectief, de andere uit een heel ander.

In de brief van Johannes wordt met grote nadruk gezegd dat ons bestaan in het teken kan staan van wat God ons wil geven: namelijk licht – en leven. Eeuwig leven. “God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis.”

Gods hele wezen is erop gericht dat ons bestaan straalt als de zon, en zo’n bestaan kan niet en zal niet worden aangetast door de dood – hoe onvermijdelijk het ook is, dat aan het aardse, lichamelijke bestaan een einde komt. Gods gave van het leven blijft van kracht, óók óver de grens van de dood heen.

Mijn vader zei altijd: er is maar één zekerheid in het leven en dat is dat je dood gaat, je weet alleen niet wanneer.

Afgelopen week heb ik ook teruggedacht aan deze woorden, maar steeds meer, kwam er twijfel in mij boven. Of liever gezegd juist steeds meer vertrouwen.

Een vertrouwen dat er méér zekerheden zijn in dit leven, dan alleen het feit dat ieder mens op een dag zal sterven.

Wij zijn in dit leven immers ook geboren en we delen dit leven met anderen, Zijn dit niet eveneens zekerheden?

Dat we geboren zijn dat is zeker, dat zullen sterven ook en alles wat daartussenin gebeurt, daar geven we onze eigen invulling aan.

We kennen in het leven een heel palet aan gevoelens, gevoelens van vreugde, van somberheid, verdriet, van angst, en zo nu en dan ook boosheid..Zo is het ook in een periode van rouw, vele gevoelens komen voorbij.

En ja, als we een voor een onze dierbaren zien overlijden, dan kan het ons ook weleens teveel worden allemaal.

Misschien roepen we: Waarom? En ook: wanneer is het genoeg wat ik te dragen krijg aan verlies en ziekte. Mag het ook een onsje minder zijn?

Vaak hoor ik waarom moet het allemaal zo véél zijn, wat een mens te dragen krijgt? Waarom is het leven vaak zo'n gezwoeg? Waar is dat nou voor nodig?

Ik groei me een ongeluk, zei iemand die haar kindje verloor. Je kunt wel groeien door verdriet, maar is het dat ook waard? Heeft het leven daardoor meer zin?

Misschien heffen we op zulke momenten onze handen de lucht en zeggen we, 'ik weet het even niet meer' 'ik kan dit even niet meer dragen' en erkennen we dát het inderdaad veel is en te veel om alleen te dragen.

En misschien vragen we met die woorden en met dat gebaar wel om genade. Om genade en vrede. Even achterover kunnen leunen, om even de rust te krijgen en de ruimte te mogen ervaren.

En misschien ervaren we die genade dan ook wel, als blijkt dát we er niet alleen voor staan, als blijkt dat we gedragen worden door andere dierbaren, die ons nabij zijn, bij wie we zo nu en dan ons hoofd te ruste kunnen leggen en ons verhaal kwijt kunnen.

Ja, dat is genade! Het is een geschenk van God, dat we elkaar gegeven zijn, een vrije gave, iets wat we zomaar krijgen en waar we niets voor hoeven te doen.

En misschien voelen we ons ook wel gedragen als we ons hoofd te ruste leggen bij God, doordat we kunnen bidden of mediteren.

En als blijkt dat we in de eenzaamheid van al ons voelen ook nabijheid kunnen ervaren van degenen die overleden zijn door onze herinneringen aan hen, ook dat is genade.

Zo vertelde mij eens een vader van een overleden kindje, dat amper drie maanden oud was geworden.

Hij had een groot verdriet, maar tegelijkertijd vertelde hij mij over een bijzondere ervaring, nl. dat dat zoontje bij hem op zijn schouder zat en dat hij voortdurend met zijn zoon sprak, over alles wat hij meemaakte.

Hij zei, je kunt me misschien gek vinden en ik weet niet of het waar is, maar ik erváár het zo. Het kind reisde als het ware met hem mee en bleef zo deelgenoot van zijn leven.

Ook is het genade wanneer je samen met anderen herinneringen op kunt halen, herinneringen aan degene die is overleden. Sommige mensen met ernstig geheugenverlies hebben daar ook hulp bij nodig van anderen. Wat mooi als je herinneringen op kunt halen en daardoor de overledene levend houdt.

Zoals Lloyd Haft de dichter zegt, in een hedendaagse bewerking van de Psalm 107 die we zojuist zongen:

Zamel uit alle herinneringen
de vreugdige.
Ze zijn er. Ook in de woestijnen
bleek wel eens een weg,
werd het pad weer effen,
kwamen wij er,
noemden hem goed.
Ook als wij over zeeën
voeren bij gevaar, bij golven
boven ons hoofd -
ging het om een zoeken,
of ergens vrede,
te zien kon zijn.
Hij maakt waar water was woestijn,
doet weer uit woestijn de bron ontspringen.
[..]. (Uit: De Psalmen. Lloyd Haft.)

In deze versie van Lloyd Haft, net als in de Psalm zelf, overheerst het perspectief van de dankbaarheid. “Zamel uit alle herinneringen / de vreugdige. Ze zijn er”.

Over dat perspectief van dankbaarheid wil ik nog een paar dingen zeggen in deze overdenking.

In de Psalm gaat het over iemand die op zijn leven terugblijkt. Sommige van de overledenen hadden er gelegenheid voor dat inderdaad te doen, met het ouder worden of met het steeds zieker worden in de wetenschap dat het einde naderde.

Wij kunnen daarnaast als nabestaanden, als familie en vrienden van, zelf ook terugkijken met in gedachten, datgene waarmee de overleden persoon ons leven gezegend heeft.

Het kan zo'n mooie en goede bezigheid zijn om alles nog eens in herinnering te halen waar we zeker achteraf beschouwd zo dankbaar om kunnen zijn.

Met enige nuance, dat wel. De Psalmist en Lloyd Haft stelden zonder terughoudendheid dat er altijd wel 'vreugdige' herinneringen en ervaringen te vinden zijn.

Maar er zijn ook doden, zo schreef een collega, die niet geliefd zijn, bij wie je geen gemis of verdriet voelt. En niet zelden is dat niet zonder reden.

En die collega, Mirella Klomp, schreef:

'Dit jaar zal ik zelf zo'n ongeliefde dode gedenken. Dat is complex, merk ik. Een mix van opluchting, van pijn en van verdriet dat niet over de dood gaat, maar over het leven. Ik zal naar een kerk gaan, waarvan ik weet dat die open is. Misschien is het er stil, misschien klinkt er mooie muziek. De rust zal er haaks staan op de gevoelens die vanbinnen om voorrang strijden, maar dat geeft niet. Ik weet niet of ik de naam van deze dode hardop kan noemen, maar dat hoeft ook niet. Ik breng hem in verband met de Eeuwige en met al wie ons zijn voorgegaan, juist omdat ik met deze dode zélf niets kan. Dat zal ik doen door een kaars te ontsteken, dankbaar dat ik die in de kerk brandend kan achterlaten en weg kan gaan'.

Nu we vandaag onze 'geliefde overledenen' gedenken, wilde ik u toch ook dít perspectief niet onthouden. Mochten er sommigen onder ons zijn bij wie het

herdenken gepaard gaat met meer gemengde gevoelens dan alleen warme herinneringen –

wellicht kunt u op zo'n manier voor hen toch dat kaarsje aansteken, het kaarsje van Gods licht over ons aller leven, van de God die licht is, en bij wie geen enkel spoor van duisternis is.

Ik hoop en weet dat, gelukkig, de meesten onder ons vandaag met warmte en liefde terugdenken aan degenen die ze zijn kwijtgeraakt, ook als het samenzijn bij tijd en wijle gepaard ging met stormen of met periodes van afstand. En om met Psalm 107 te spreken: Waar is het bestaan zonder woestijn en zonder stormen?

Zo kan deze ochtend waarin we samenkomen om te delen hoe hartgrondig we iemand missen en hoe dat verlies nog steeds gevoeld wordt, ook een ochtend zijn waarin datzelfde verdriet en verlies de vorm aanneemt van dankbaarheid.

In de naam van de God, die ons licht en leven schenkt:
Amen

Stilte

Muziek

Open ruimte

Vooraf aan het noemen van de namen en het ontsteken van de kaarsen zingen we het **lied 598, Als alles duister is.**

Gedachtenis aan de gestorvenen

Vandaag is een bijzondere dag.

Vandaag kijken we terug op het jaar dat achter ons ligt.

We kijken terug en denken aan degenen van wie we het afgelopen jaar voorgoed afscheid moesten nemen.

We laten hen niet zomáár achter.

Ze blijven in onze herinnering.

Ze blijven deel uitmaken van onze kring, ook al zijn ze hier niet meer in levende lijve bij.

Ze blijven deel uitmaken van Gods liefde, van het Licht dat nooit dooft.

Om dat zichtbaar te maken, zullen we hun namen noemen en een licht ontsteken.

Elk licht is een teken van hun aanwezigheid, hier in ons midden en bij de Eeuwige.

We noemen nu eerst de namen van degenen uit onze gemeente die in het afgelopen jaar overleden zijn.

Voor elk van hen kan door iemand van de nabestaanden een kaars worden aangestoken. -stilte-

We noemen de naam van Ockje van Zalinge-Visser en ontsteken een licht

We noemen de naam van Berti Saat-Bertou en ontsteken een licht

We noemen de naam van Yebo Feikema en ontsteken een licht

We noemen de naam van Dinie Selis-Esveld en ontsteken een licht

Ook ontsteken wij een kaars voor allen die ongenoemd blijven, voor mensen die eenzaam sterven en die niemand meer hebben om hen te gedenken. Ook hen vergeten wij niet.

En ieder van u die dat wil, kan nu een licht aansteken ter nagedachtenis aan andere overledenen.

U mag daarbij de naam ook noemen, maar dat hoeft niet. De Eeuwige draagt immers al onze namen in zijn hand.

... [gelegenheid om kaarsjes aan te steken]...

De lichten die we hier ontstoken hebben zijn een teken van aanwezigheid van onze dierbaren.

Ze zijn ons nabij, dan wel in gedachten of in gevoelens, dan wel in de ervaring van hun geestelijke aanwezigheid, hun licht zal blijven schijnen in ons leven.

Straks zullen deze kaarsvlammen uitdoven.

Maar we mogen erop vertrouwen dat hun naam blijft bestaan in ons en dat hun licht blijft schijnen, in het licht van de Eeuwige.

-korte stilte-

Gebeden

Willen wij nu stil zijn voor God en samen bidden

God, die zowel Vader als Moeder van ons allen is,
dankbaar zijn wij, om hier met U en met elkaar
te mogen delen wat ons ten diepste raakt,
de geheimen rondom leven en dood,
het mysterie van wat 'leven' is,
een geschenk waar we dankbaar voor zijn,
maar waarin ook verdriet en gemis altijd een plaats zullen hebben.

Dankbaar zijn we voor een plaats als deze kerk en deze gemeente,
waarin we samen woorden vinden voor al die dingen
die de wereld om ons heen vaak niet benoemen kan,
of niet wil benoemen, nl. dat wij kwetsbaar zijn.

Wij bidden Goede God,

vanuit de schuilplaats, de toevlucht die deze kerk voor ons is,
voor de noden van de wereld om ons heen.

Zoveel mensen met ziekte, met eenzaamheid, ervaringen van
zinloosheid, mensen zonder vaste bodem, zonder toevlucht.

Ook bidden we voor de hulpverleners in ziekenhuizen, verpleeghuizen,
kindertehuizen, die ook op straat, in huizen van mensen, in
gevangenissen iedereen bijstaan, die dat nodig hebben ongeacht
geslacht, huidskleur, geloofsovertuiging, of andere overtuiging. Dat zij dit
goede werk mogen blijven doen en geef hen daartoe de kracht.

Wil met Uw Geest, Eeuwige, hen nabij zijn en voor hen een toevlucht zijn
en mogen de leiders in de wereld om deze hulpverleners heen
de machten en krachten aanboren
om ieder mens in vrede en veiligheid

een huis en een thuis in deze wereld, in uw schepping, te geven.

En maak ook dat wij Uw schepping zien als een thuis,
waar we goed voor moeten zorgen,
waarin wij als mensen met dieren en bomen en planten samenleven
en waarin wij te gast zijn.

Wees ons nabij, wanneer het duister valt,
maar ook hier en nu, wanneer wij in stilte aan U voorleggen
wat ons bezighoudt in het diepst van onze gedachten,
wat wij alleen met U kunnen delen.....

- stilte -

en geef ons de kracht om met heel ons hart en ziel
het gebed te bidden, dat Jezus Christus ons leerde:

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw Naam worde geheiligd,
Uw Koninkrijk kome,
Uw wil geschiede,
zoals in de hemel, zo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood,
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij vergeven onze schuldenaren.
En leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze,
want van U is het Koninkrijk,
en de kracht, en de heerlijkheid, in eeuwigheid.

Amen.

Ik wil u uitnodigen om zo mogelijk staande te zingen het slotlied

Ik voel de winden Gods vandaag

Uitzending en zegenbede

Wij zijn bijna aan het eind van deze dienst,

straks gaan wij weer naar huis, om ons licht te laten schijnen in de wereld
de kaarsvlammen zullen doven, maar we nemen het licht mee in ons hart, en
als kinderen van het licht, zullen wij onze levensreis vervolgen

onder zegen van de Ene:

Moge de Ene ons zegenen en behoeden

Moge de Ene Haar Licht over ons schijnen en ons genadig zijn

Moge de Ene Zijn aanschijn naar ons toewenden en ons vrede geven

Antwoordlied Aarde is al wat wij zijn, wat wij maken (Lied 893 Overal zijt Gij, 3)

Fekst: Huub Oosterhuis - muziek: Antoine Oomen

Aar - de is al wat wij zijn, wat wij ma - ken
a - dem ons o - pen, maak ons uw aar - de,
uw nieuwe he - mel, vre - de op aar - de.

Dankgebaar naar kerkenraadslid

Collectes bij de uitgang

voor het werk in de eigen gemeente en Gemeenteopbouw (ADS).